

Зарубіжні авторські зібрання

Вілкі Коллінз

Гроші міледі

Харків
«ФОЛІО»

Частина перша
ЗНИКНЕННЯ

РОЗДІЛ І

Стара леді Лідярд сиділа й розмірковувала біля коминка, поклавши на коліна три розпечатані листи.

З часом колір паперу пожовтів, а чорнило набуло брунатного відтінку. Усі листи були адресовані одній особі — «Вельмишановному лорду Лідярду», усі підписані однаково: «З найкращими почуттями, ваш двоюрідний брат Джеймс Толлмідж». Судячи зі зразків цього листування, пан Толлмідж, мабуть, мав велику чесноту — писав стисло. Він не випробовував нічийого терпіння, якщо йому дозволяли висловитися. Тож нехай йому буде дозволено промовляти особисто, у пишномовному стилі.

Лист перший

«Моє повідомлення, як завжди вимагає ваша світлість, має бути коротким і по суті. Я дуже сумлінно працював на селі портретистом і мав час подумати про дружину та дітей. За цих обставин, якби мені довелося вирішувати самому, я мав би зачекати, поки заощаджу трохи грошей, перш ніж наважитися на серйозні витрати на придбання будинку та студії в західній частині Лондона. Ваша світлість, беззастережно заявляю, заохотила мене наважитися на цей експеримент без вагань. І ось тепер я, невідомий, безробітний і безпорадний художник, загубився в Лондоні

з хворою дружиною та голодними дітьми без копійчини. На чиї плечі лягає ця жахлива відповідальність? На вашу світлість!»

Лист другий

«Після тижневої затримки ви обдарували мене, дяка Господу, короткою відповіддю. Я маю бути таким же небалакучим зі свого боку. З обуренням заперечую, що я чи моя дружина коли-небудь наважувалися використовувати ім'я вашої світлості для заохочення замовників без вашого дозволу. Це якийсь ворог обмовив нас. Тож вимагаю назвати мені ім'я цього наклепника».

Лист третій (і останній)

«Минув ще один тиждень, а від вашої світлості я не отримав жодного слова відповіді. Та це мало значення лише раніше. Я використовував цей часовий проміжок, аби порозпитувати, і нарешті виявив, що за ворожа особа віддалила вас від мене. Здається, мені не пощастило образити леді Лідярд (не уявляю, яким чином); і всемогутній вплив цієї шляхетної леді тепер використовують проти митця, який бореться за виживання і поєднаний із вами священними родинними зв'язками. Та хай буде так. Я можу й надалі дертися вгору, Господи помилуй, як це робили й інші люди до мене. І ще може настати день, коли в зграї екіпажів, які чекають біля дверей модного художника-портретиста, стоятиме й транспорт вашої світлості, що принесе мені запізніле визнання жалю вашої світлості. Тож відкладімо цю розмову, мілорде Лідярд, до того дня!»

Удруге прочитавши химерні просторікування пана Толлміджа, леді Лідярд раптово підвелася. Вона взяла ці

листи обіруч, щоб розірвати їх, але завагалася й кинула послання назад у шухляду шафи, де знайшла їх серед інших паперів, які не були впорядковані після смерті лорда Лідярда.

— Ідіот! — промовила світлість, маючи на увазі пана Толлміджа. — Я навіть не чула про нього за життя мого чоловіка. І навіть не здогадувалася, що він насправді родич лорда Лідярда, поки не знайшла його листи. Що ж мені робити тепер?

Ставлячи собі це запитання, поглянула на розгорнуту газету, кинуту на стіл, у якій сповіщалося про смерть «видатного художника пана Толлміджа, який, як подейкують, належав до родини покійного відомого шанувальника мистецтва лорда Лідярда». У наступному реченні автор некролога висловив жаль з приводу злиденного стану пані Толлмідж та її дітей, «покинутих безпорадними на милість світу». Леді Лідярд стояла біля столу, перечитуючи ці рядки, і надто чітко бачила напрямок, на який вони вказували, — шлях до її чекової книжки.

Повернувшись до коминка, аристократка подзвонила у дзвінок. «Я нічого не зможу вдіяти для них, — подумала вона, — поки не дізнаюся, чи варто покладатися на повідомлення про пані Толлмідж та її родину».

— Муді повернувся? — запитала вона, коли у дверях з'явився слуга.

Мажордом її світлості ще не прийшов, тож леді Лідярд викинула з голови вдову художника до його приходу й зосередилася на тому, що лежало ближче до її серця. Улюблений песик аристократки вже якийсь час нездужав, і того ранку вона не отримала жодного повідомлення про нього. Відтак відчинила двері біля коминка, які відкривалися

в маленький коридорчик, увішаний рідкісними естампами, і вели до її будуару.

— Ізабель! — гукнула вона. — Як там Томмі?

Свіжий молодий голос відповів із-за фіранки, що затуляла дальній кінець коридору:

— Немає покращення, міледі.

Низьке собаче гарчання, що почулося за цим свіжим молодим голосочком, мабуть, означало:

— Набагато гірше, міледі, набагато гірше!

Леді Лідярд знову зачинила двері, жалісливо зітхнувши, побиваючись за Томмі, і повільно ходила туди-сюди своєю просторою вітальнею, чекаючи на повернення мажордома.

Вдова лорда Лідярда була низького зросту, огрядна, і своїм віком небезпечно наближалася до шістдесятиріччя. Але можна було без компліментів сказати, що вона здавалася молодшою щонайменше років на десять. Колір її обличчя мав ніжно-рожевий відтінок, який іноді можна побачити в літніх жінок з добрим здоров'ям. Її очі, що так само добре збереглися, були світло-блакитного кольору, який не змивається жодними слізьми. Додайте до цього короткий ніс, пухкі щічки, яких іще не торкнулися зморшки, біляве волосся кучериками — якби лялька могла старіти, то шістдесятирічна леді Лідярд була б утіленням такої ляльки, яка прошкувала до найгарнішої гробниці на цвинтарі, де весь рік росли троянди та мирт.

Оскільки це були особисті заслуги її світлості, неупереджена історія мусить визнати в переліку її недоліків повну відсутність такту та смаку в одязі. Час, що минув після смерті лорда Лідярда, дозволив жінці одягатися, як заманеться. Тож вона натягувала на свою невисоку незграбну поставу барви, надто яскраві для жінки її

віку. Сукні, невдало підібрані за кольорами, були, можливо, й вправно зшиті, але, безперечно, вже застарілі як морально, так і фізично. Варто сказати, що леді Лідярд мала не найкращий вигляд. Аномалії її одягу відповідали аномаліям її характеру. Іноді вона мала вигляд літньої шляхетної дами; а інколи нагадувала куховарку на базарі. Під цими зовнішніми невідповідностями крилося велике серце, по суті кажучи, правдива й щедра натура жінки лише чекала достатньої нагоди, щоб заявити про себе. У нікчемному суспільстві вона була відкрита для глузувань звідусіль. Але коли серйозна надзвичайна ситуація викликала на поверхню метал, із якого вона була зроблена насправді, люди, які сміялися над нею найгучніше, ошелешено застигали й дивувалися, що сталося з жінкою з їхнього повсякденного життя.

Променад її світлості тривав недовго, бо чоловік у чорному одязі безгучно з'явився на порозі великих дверей, що виходили на сходи. Леді Лідярд нетерпляче дала йому знак увійти до кімнати.

— Я вже давно чекаю на вас, Муді, — промовила вона. — Ви маєте втомлений вигляд. Сідайте.

Чоловік у чорному шанобливо вклонився й сів на крісло.

РОЗДІЛ II

Роберту Муді на той час було вже майже сорок років. Це був сором'язливий, тихий чоловік із блідим, гладко виголеним обличчям, яке приємно оживляли великі чорні, глибоко посаджені очі. Його рот був, мабуть, найгарнішою частиною: вольові губи гарної форми, які в рідкісних

випадках пом'якшувалися в особливо привабливій усмішці. Увесь вигляд цього добродія, попри його звичну стриманість, свідчив про те, що чоловік заслуговує на довіру. Його становище в сім'ї леді Лідярд було аж ніяк не важким. Він виконував функції секретаря її милості, а також управителя обійстя — розподіляв благодійні фонди, писав ділові листи, оплачував рахунки, наймав слуг, заповнював винний льох, мав право позичати книги з бібліотеки та харчуватися у своїй кімнаті. Походження давало йому права на ці особливі послуги, адже від народження був джентльменом. Батько теперішнього мажордома, провінційний банкір, свого часу зазнав невдачі під час біржової паніки, виплатив чималі дивіденди та помер у вигнанні за кордоном з розбитим серцем. Роберт намагався втриматися на плаву у цьому світі, але несприятлива доля завадила йому. Незаслужене лихо переслідувало добродія від однієї роботи до іншої, аж поки він не покинув борсатися, попрощався з гордістю минулих днів і не прийняв посаду, яку уважно й делікатно запропонували йому в маєтку леді Лідярд. У нього не було близьких родичів, та й друзів здобути не вдалося. У перервах між обов'язками він провадив самотнє життя у своїй кімнатці. Служниці потай дивувалися, беручи до уваги його особисті чесноти та можливості, які, вочевидь, виникали на його шляху, чому доля не спокусила управителя одружитися. Та Роберт Муді не давав жодних пояснень із цього приводу. У свій власний сумний і тихий спосіб він продовжував вести невибагливе життя. Жінки, починаючи від красуні-доморядниці й нижче, не справляли на нього найменшого враження, тож вони втішалися уявними картинами його майбутніх стосунків з протилежною статтю і мстиво пророкали, що «прийде і його час».

— Ну, — зронила леді Лідярд, — і що ви зробили?

— Ваша світлість, здається, хвилювалася за собаку, — відповів Муді звичним для нього тихим тоном. — Тож я пішов до ветеринара, але його кудись викликали і...

Леді Лідярд відмахнулася рукою від кінця цього речення.

— Не звертайте уваги на нашого ветеринара. Ми повинні знайти когось іншого. Куди ж ви пішли після цього?

— До адвоката вашої світлості. Пан Трой просив, щоб я повідомив, що він матиме честь зустрітися з вами...

— Пропустіть адвоката, Муді. Хочу знати про вдову художника. Це правда, що пані Толлмідж та її сім'я залишилися в безнадійній бідності?

— Не зовсім так, міледі. Я бачився з парохом, який цікавиться їхньою справою...

Леді Лідярд урвала свого секретаря втретє.

— Ви назвали йому моє ім'я? — різко спитала вона.

— Звісно ж, ні, міледі. Я дотримувався інструкцій і описав вас як доброзичливу особу, яка шукає можливості допомогти тим, кого спіткало лихо. Цілковита правда, що пан Толлмідж віддав Богу душу, не залишивши своїй родині й пенні. Але вдова має невеликий дохід у сімдесят фунтів.

— Цього достатньо, щоб вижити, Муді? — поцікавилася її світлість.

— Достатньо для вдови та її доньки, — відповів той. — Однак складність полягає в тому, що необхідно сплатити кілька боргів, які залишилися непогашеними, і поставити на ноги двох синів. Подейкують, що вони порядні хлопці й цю сім'ю дуже поважають у товаристві. Священнослужитель радить для початку отримати підтримку кількох впливових персон і розпочати підписку.

ЗМІСТ

Дійові особи 3

ЧАСТИНА ПЕРША. ЗНИКНЕННЯ 5
Розділ I. 5
Розділ II 9
Розділ III 14
Розділ IV 22
Розділ V 32
Розділ VI 40
Розділ VII 54

ЧАСТИНА ДРУГА. ВИКРИТТЯ. 63
Розділ VIII 63
Розділ IX 68
Розділ X 77
Розділ XI 88
Розділ XII 101
Розділ XIII. 110
Розділ XIV. 117
Розділ XV 124
Розділ XVI. 134
Розділ XVII 145
Розділ XVIII 150
Розділ XIX. 153
Розділ XX 163
Розділ XXI. 169
Постскриптум 186